

STORTINGET

Representantforslag 71 S

(2024–2025)

fra stortingsrepresentantene Olaug Vervik Bollestad, Dag-Inge Ulstein
og Kjell Ingolf Ropstad

Dokument 8:71 S (2024–2025)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Olaug Vervik Bollestad, Dag-Inge Ulstein og Kjell Ingolf Ropstad om å ta i bruk Rushåndhevings- utvalgets anbefaling

Til Stortinget

Bakgrunn

Den 11. mai 2023 oppnevnte regjeringen Rushåndhevingsutvalget for å utrede strafferettslige og straffeprosessuelle spørsmål knyttet til regjeringens planlagte forebyggings- og behandlingsreform på rusfeltet. Dette skjedde i lys av rusreformen som ble fremmet av Solberg-regjeringen i Prop. 92 L (2020–2021), der det ble foreslått en avkriminalisering av bruk og besittelse av mindre mengder narkotika til egen bruk. Til tross for at forslaget ikke fikk flertall i Stortinget, har Høyesterett og Riksadvokaten i etterkant lagt føringer for straffutmålingsfravall for rusavhengige ved mindre narkotikalovbrudd. Dette har ført til stor uklarhet om politiets praksis og reist spørsmål om forholdsmessigheten av politiets tvangsmiddelbruk.

Rushåndhevingsutvalget fikk derfor i oppdrag å avklare en rekke sentrale problemstillinger, herunder den rettslige avgrensningen av begrepet rusavhengighet, beviskrav for fastsettelse av avhengighet, terskelverdier for mindre narkotikaovertridelser og hvilke straffeproses-

suelle tvangsmidler politiet kan benytte. Målet var å sikre forutsigbarhet og klare rammer for både retts håndhevelse og rettssikkerhet. Litt over et år senere, i juni 2024, leverte utvalget sin omfattende NOU 2024: 12 Håndheving av mindre narkotikaovertridelser.

Forslagsstillerne har i flere år vært tydelige på at det haster å gi politiet nødvendige virkemidler for å avdekke og forebygge rusbruk. Men til tross for det omfattende arbeidet til Rushåndhevingsutvalget har regjeringen fremdeles valgt å utsette å innføre noe som helst fra deres rapport. Da Støre-regjeringen la frem sin egen reform på rusfeltet, var Rushåndhevingsutvalgets forslag totalt utelatt. Daværende justisminister Emilie Mehl uttalte at forslagene vil komme i en egen proposisjon rundt påsken 2025.

Regjeringen fikk en gjennomarbeidet løsning servert på sølvfat, men valgte likevel å vente. Konsekvensene av denne nølingen rammer de unge for hver uke som går. Narkotikabruken blir stadig mer normalisert, og mange opplever det fortsatt som om narkotika de facto er avkriminalisert, nesten en hel regjeringsperiode senere.

Spesielt har bruken av kokain blant unge i Norge økt de siste årene, noe som gir grunn til bekymring. Ifølge Blå Kors opplever én av fire unge mellom 16 og 19 år at kokain er like vanlig på fest som alkohol.¹ Utviklingen bekreftes også av statistikk fra både Kripos² og folkehelsemyndighetene³, som peker på økt tilgjengelighet av stoffet samt en drastisk økning i bruk blant unge. NOVAs Ung i Oslo-rapport for 2023⁴ viser at åtte pst. av

- Ungdoms drivere, barrierer og holdninger til bruk av cannabis og andre narkotiske rusmidler. (Blå Kors, april 2024)
- Politiet/Kripos: Narkotika- og dopingstatistikk 2024
- Narkotikabruk blant ungdom - fhi.no
- NOVA-Rapport-6-2023

elever på videregående skole i Oslo har brukt kokain det siste året – nesten tre ganger så mange som i 2018. Blant gutter på Vg3 er tallet hele 17 pst. Forslagsstillerne er tydelige på at noe må gjøres for å få bukt med denne trenden.

Et viktig spørsmål i den pågående rusdebatten har vært politiets adgang til å bruke kroppslige undersøkelser for å påvise rusmiddelbruk. Riksadvokaten har tidligere uttalt at slike inngrep stort sett er uforholdsmessige, men Rushåndhevingsutvalget mener dette er for kategorisk. De argumenterer for at slike undersøkelser i noen tilfeller er nødvendige for effektiv håndheving av narkotikalovgivningen, særlig for unge brukere der tidlig intervensjon kan hindre videre rusbruk. Som et mindre inngripende alternativ foreslår utvalget å gi politiet hjemmel til å ta spyttprøver ved mistanke om bruk av narkotika.

Et av de mest sentrale grepene utvalget foreslår, er å innføre en ny § 232 a i straffeloven, som vil regulere mindre narkotikaovertridelser. Bestemmelsen vil gjelde for alle. Den omfatter bruk av narkotika samt erverv og innehav av mindre mengder narkotika til egen bruk, der mengdebegrensningene fastsettes gjennom terskelverdier i forskrift. Utvalget legger vekt på at straffereaksjonene bør reflektere gjerningspersonens alder og eventuelle rusmiddelavhengighet, og at reaksjonen for rusmiddelavhengige normalt skal være påtaleunntatelse eller straffutmålingsfracfall.

Forslagsstillerne mener at regjeringen må handle raskt og implementere Rushåndhevingsutvalgets anbefalinger for å styrke både forebygging og håndheving av narkotikalovgivningen. Politiets muligheter til å gripe inn tidlig er avgjørende for å motvirke den økende normaliseringen av narkotika bruk blant unge. Samtidig må rettssikkerheten ivaretas gjennom tydelige rammer for tvangsmiddelbruk. Det haster med en oppdatert og helhetlig politikk på rusfeltet, og Stortinget bør derfor snarest sikre at de nødvendige lovendringene kommer på plass.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

1. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om en ny bestemmelse i straffeloven § 232 a om «mindre narkotikaovertridelser», som regulerer bruk, erverv og innehav av mindre mengder narkotika til egen bruk, i samsvar med Rushåndhevingsutvalgets forslag. Denne bestemmelsen skal erstatte dagens regulering i legemiddeloven § 31 andre ledd og delvis straffeloven § 231.
2. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å lovfeste at kroppslig undersøkelse i form av spyttprøve kan benyttes ved mistanke om overtredelse av en ny § 232 a i straffeloven, og at dette reguleres i en ny bestemmelse i straffeprosessloven § 157 b etter Rushåndhevingsutvalgets vurderinger.
3. Stortinget ber regjeringen sikre at politiet kan benytte metoden «tegn og symptomer» som grunnlag for mistanke ved vurdering av bruk av narkotika, og ber regjeringen fremme forslag slik at dette kan reguleres i en ny § 157 b i straffeprosessloven.
4. Stortinget ber regjeringen fastsette i forskrift terskelverdier for hva som skal anses som en «mindre mengde» narkotika til egen bruk basert på Rushåndhevingsutvalgets forslag, med verdier som er lavere enn dagens praksis for heroin og kokain.
5. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om endring i straffeprosessloven § 170 a annet punktum, i tråd med Rushåndhevingsutvalgets anbefalinger, slik at lovteksten uttrykkelig nevner «sakens art, inngrepets art, hensynet til rettshåndhevelse, hensynet til den inngrepet rettes mot, og forholdene ellers» som relevante momenter i forholdsmessighetsvurderingen ved bruk av tvangsmidler.
6. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å fastsette i lov at vurderingen av rusmiddelavhengighet skal utgjøre en rettslig standard og bero på en skjønnsmessig helhetsvurdering. Denne vurderingen skal baseres på relevante momenter, herunder eventuell medisinsk diagnose, rushistorikk, bruksmønster, kontroll over rusmiddelbruken, funksjonsevne, tidligere reaksjoner for rusrelaterte forhold og generell livssituasjon.
7. Stortinget ber regjeringen innføre en ordning der politiet og påtalemyndigheten kan henvise personer til rådgivende enhet for russaker utenfor straffesak eller ved henleggelse av straffesak.
8. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om endring av straffeloven § 37 første ledd bokstav k, slik at påtalemyndigheten gis hjemmel til å øke antall møter ved rådgivende enhet fra ett til inntil tre møter, som normalt bør gjennomføres i løpet av seks uker, men senest innen tre måneder. Enhetene skal ha fullmakt til å gi fritak fra ytterligere møter dersom disse etter en faglig vurdering ikke anses nødvendige.
9. Stortinget ber regjeringen sikre at brudd på møtepikten ved rådgivende enhet for russaker normalt skal føre til at straffeforfølgning gjenopptas etter straffeprosessloven § 74.

10. Stortinget ber regjeringen sikre at påtaleunntatelse med vilkår om oppmøte ved rådgivende enhet for russaker som hovedregel skal være reaksjonen for personer under 18 år i saker som gjelder bruk og innehav av narkotika til egen bruk, med mindre særlige forhold tilsier noe annet.

4. februar 2025

Olaug Vervik Bollestad

Dag-Inge Ulstein

Kjell Ingolf Ropstad

